

Rangaistuksen tuomitseminen vanhentuneista rikoksista

ASIAN VIREILLETULO

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 3 §:n 3 momentin mukaan oikeuskansleri tarkastaa rangaistustuomiot, joita koskevia ilmoituksia erikseen säädetyin tavoin lähetetään oikeuskanslerinvirastoon.

Mainitussa tarkastuksessa havaittiin, että Varsinais-Suomen kärjäoikeus oli 16.10.2020 asiassa dnro R 20/1638 antamassaan tuomiossa nro 20/138849 tuominnut yhden vastaajan syyksi 13.–14.9.2018 tehdyn (syytekohta 11) ja toisen vastaajan syyksi 14.9.2018 tehdyn (syytekohta 12) lievän laittoman tuontitavaraan ryhtymisen, vaikka heille oli haasteet annettu tiedoksi vasta tekoja koskevan syyteoikeuden vanhennuttua 24.9.2020 ja 21.9.2020.

SELVITYS

Kärjäoikeuden puheenjohtajana asiassa toiminut Varsinais-Suomen kärjäoikeuden kärjätuomari on 30.9.2021 antanut menettelystään pyytämäni selvityksen. Varsinais-Suomen kärjäoikeuden laamanni on antanut asiasta lausuntonsa.

Kärjätuomari on myöntänyt, että lievää laittoman tuontitavaran ryhtymistä koskeneet syytekohtat ovat olleet vanhentuneet. Hän on kertonut, että asia on sen saavuttua kärjäoikeuteen jaettu ensin toisen tuomarin ratkaistavaksi. Kun eräs asian vastaajista oli ilmoittanut tahtovansa käyttää oikeudenkäynnissä äidinkieltään ruotsia, oli kärjätuomari lupautunut asian käsittelijänä olleen tuomarin pyynnöstä osallistumaan pääkäsittelyyn toisena lainoppineena jäsenenä. Tuossa

vaiheessa kärjäjätuomari ei ollut perehtynyt asiaan enemmälti, eikä asiassa syyteoikeuden vanhentumiseen taikka vastaajien haastamiseen liittyviä kysymyksiä ollut hänen muistaakseen nostettu esiin. Kun asia oli jaettu kärjäjätuomarin käsiteltäväksi asian käsittelijänä olleen tuomarin siirryttyä toisiin tehtäviin, oli mainittujen syytekohtien syyteoikeus ollut jo vanhentunut. Kerromansa mukaan kärjäjätuomari ei ollut enää ennen pääkäsittelyä tai sen yhteydessä huomannut tarkistaa syyteoikeuden vanhentumista. Saatuaan selvityspyynnöstäni tiedon tekemästään virheestä kärjäjätuomari on hakenut korkeimmalta oikeudelta tuomion purkamista.

Kärjäjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että tapahtuneeseen virheeseen on aivan ilmeisesti vaikuttanut kärjäjätuomarin kuvaama varsin monivaiheinen tapahtumainkulku käsittelijöiden vaihtumisineen asian käsittelyn aikana. Lisäksi hän on katsonut tapahtuneen kuvastavan sekä kärjäjäoikeuden tuomareiden ja kärjäjäsihteereiden suurta työmäärää ja aikataulupainetta että sen suuresta henkilövaihtuvuudesta johtuvaa jatkuvaa perehdyttämis-, kouluttamis- ja työn järjestelytarvetta, mikä kuluttaa runsaasti henkilöresurssia. Hän on todennut, että tuomioistuinten henkilöstöresurssien vähäisyyteen on toistuvasti kiinnitetty huomiota sekä laillisuusvalvojien että eduskunnan lakivaliokunnan toimesta, mutta olennaista kohentumista tilanteeseen ei ole saatu.

TUOMION PURKU

Korkein oikeus on kärjäjätuomarin hakemuksesta 11.3.2022 antamallaan päätöksellä nro 445 (dnro H2021/129) purkanut kärjäjäoikeuden tuomion siltä osin kuin vastaajien syyksi oli luettu lievä laiton tuontitavaraan ryhtyminen kyseisissä syytekohtissa sekä vastaajille määrättyjen sakkorangaistusten osalta. Syytteet on kyseisten syytekohtien osalta hylätty vanhentuneina.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan syyteoikeus vanhentuu, jollei syytettä ole nostettu kahdessa vuodessa, jos ankarin rangaistus on enintään vuosi vankeutta, sakkoa tai rikesakko. Rikoslain 46 luvun 6 a §:n mukaan lievästä laittomasta tuontitavaraan ryhtymisestä tuomitaan sakkoa. Rikoslain 8 luvun 3 §:n 1 momentin mukaan syyte katsotaan vanhentumisaikojen kulumisen katkaisevalla tavalla nostetuksi, kun syytettävälle on laillisesti annettu haaste tiedoksi.

Tuomioistuinlain 9 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan tuomarin on virkatoimissaan oltava tunnollinen ja huolellinen.

Arviointi

Käräjätuomari on selvityksessään myöntänyt asiassa vastaajien syyksi lukemiensa rikosten olleen vanhentuneen ja asiassa epähuomiossa tapahtuneen virheen. Koska syyteoikeus kyseisistä rikoksista oli vanhentunut, ei vastaajia olisi saanut tuomita teoista rangaistukseen. Käräjätuomari on menetellyt huolimattomasti tuomitessaan vastaajat vanhentuneista teoista.

Rangaistuksen tuomitseminen rikoksesta, josta rangaistusta ei lain mukaan voi enää seurata, on omiaan heikentämään luottamusta lainkäyttötoiminnan asianmukaisuuteen ja vaarantaa merkittävästi vastaajan oikeusturvaa. Virhe on lähtökohtaisesti luonteeltaan vakava ja sijoittuu tuomarin tehtävien ydinalueelle eli lainkäyttöratkaisun tekemiseen.

Kyseisenlainen virhe saattaa edellä todetun vakavuutensa vuoksi tulla arvioitavaksi rikoslain 40 luvun 10 §:ssä tarkoitettuna tuottamuksellisena virkavelvollisuuden rikkomisena. Rikosvastuu edellyttää pykälän mukaan kuitenkin, että teko ei huomioon ottaen sen haitallisuus ja vahingollisuus ja muut tekoon liittyvät seikat ole kokonaisuutena arvostellen vähäinen.

Korkein oikeus on todennut sen ratkaisukäytännöstä ilmenevän, että vähäisinä ei ole pidetty sellaisia virkavelvollisuuden rikkomisia, jotka ilmentävät tekijässä välinpitämättömyyttä virkavelvollisuuksia kohtaan. Rangaistussäännöksen tavoitteena olevan virkatoiminnan asianmukaisuuden turvaamisen kannalta rangaistusvastuuta ei sen sijaan ole perusteltua ulottaa sellaisiin yksittäisiin tekoihin, jotka jäävät tekijän syyllisyyden asteen kannalta vähäisiksi ja jotka eivät muutoinkaan edellytä rangaistuksen tuomitsemista ([KKO 2022:31](#), kohta 8; [KKO 2020:78](#), kohta 19).

Oikeuskanslerin ratkaisukäytännössä tuottamuksellista virkavelvollisuuden rikkomista on pidetty vähäisenä tapauksissa, joissa vanhentuneesta rikoksesta rangaistukseen tuomitsemisesta ei ole aiheutunut vastaajalle haitallisia täytäntöönpanoseuraamuksia eikä tuomarin menettelyyn ole liittynyt sen moitittavuutta lisääviä seikkoja, kuten esimerkiksi syyteoikeuden vanhentumista tuomarin oman laiminlyönnin seurauksena. Vakiintuneen seuraamuskäytännön mukaan käräjätuomarille on tällöin annettu virheestä huomautus.

Käräjätuomari on virheen havaittuaan hakenut tuomion purkua virheen korjaamiseksi, minkä seurauksena virhe on korjaantunut. Hänen virheellisestä menettelystään ei käytettävissäni olevien tietojen mukaan ole aiheutunut vahinkoa kysymyksessä oleville vastaajille. Syyteoikeuden vanhentuminen ei myöskään ole ollut seurausta käräjätuomarin omasta menettelystä.

Kun käräjätuomarin menettely lähtökohtaisesta vakavuudestaan huolimatta edellä kerrotuilla perusteilla olisi rikosoikeudellisesti arvioituna tuottamuksellisen virkavelvollisuuden rikkomisen tunnusmerkistössä tarkoitettu tavoin vähäinen, ei hänen ole ollut syytä epäillä syyllistyneen

asiassa rikokseen. Näin ollen olen tutkinut hänen menettelyään vain laillisuusvalvonnallisesti toimituttamatta asiassa esitutkintaa.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Käräjätuomari on menetellyt lainvastaisesti tuomitessaan vastaajat rangaistukseen syyteoi-
keudeltaan vanhentuneista rikoksista.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaan, jos virkamies, julkis-
yhteisön työntekijä tai muu henkilö julkista tehtävää hoitaessaan on menetellyt lainvastaisesti
tai jättänyt velvollisuutensa täyttämättä, oikeuskansleri voi antaa asianomaiselle huomautuksen
vastaisen varalle, mikäli hän ei harkitse olevan tarvetta syytteen nostamiseen.

Annan mainitun lainkohdan nojalla käräjätuomarille huomautuksen hänen virheellisestä menet-
telystään. Pyydän saattamaan toimenpiteeni käräjätuomarin tietoon.

Lähetän päätökseni tiedoksi Turun hovioikeudelle.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Oikeuskanslerinsihteeri

Leo Lahtinen